

Megjelent: KAPU 2016.01, 47-53.

Dr. Grandpierre Atilla:

A magyarság eredete és a régészet – 2. rész

Újabb részletek *Az ősi Magyarország* c. készülő könyvből

Mottó:

„Kizökkent az idő”

William Shakespeare

A módszeres tudománytól az értelemszerű tudományig: a szemlélet jelentősége

A modern tudomány rendkívüli sikerei következtében rendkívüli megbecsülésnek örvend. De a modern tudomány és módszertana újkeletű, mindössze néhány száz évre tekinthet vissza. A régészet például sokak szerint attól tudomány, hogy követi az előírásokat, az elvárásokat, a tudományos módszert. Ez igaz is, de ez így csak féligazság, mert önmagában a tudományos módszer követése nem elegendő. Ráadásul rendszerint objektív tudománynak gondolják, mert tárgyakkal dolgozik, tárgyi bizonyítékai vannak, és azok egyértelműek, úgymond. *Az alábbiak alapján azonban fény derül a tárgyi leleteken túl a szemlélet jelentőségére is.*

A régészet legalapvetőbb és legfontosabb munkaeszköze a szemlélet. A mindennapi életben legtöbbször nem érzékeljük szemléletünk korlátait. Szemléletünk korlátai ugyanis azt a látóhatárt jelentik, ameddig ellátunk, és ezt a látóhatár maga már nem látható. A szemlélet az, ami a tényeket egységes egészbe szervezi, ami megadja a tények értelmi összefüggéseit, hiszen a rész értelme mindig az egészben elfoglalt helyével, szerepével kapcsolatos. Éppen mert a szemlélet az, ami a kutatás során a legalapvetőbb, és mert rendszerint elkerüli figyelmünket a szemlélet jelentősége, ezért szeretnénk felhívni a figyelmet a szemlélet rendkívüli szerepére mindennapi életünkben épügy, mint a tudományos kutatásban.

Maga a szemléleti nyitottság is szemléleti kérdés. A kirekesztő hozzáállás, a szektás gondolkodás, a fanatizmus, a korlátoltság, a szűklátókörűség mind azzal függ össze, hogy az illető szemlélete beszűkült, és nem is akar beszűkültségén változtatni. Csakhogy be kell lássuk, ez alapvető hiba. A valóság ugyanis mindig több, mint a modellje, hiszen a modell a valóságnak csak egy részét tükrözheti. Óriási tévedés a modellt, a fejünkben levő elképzelést kizárólagos valóságnak tekinteni, minden új, mégoly indokolt szempontot kirekeszteni. A tudomány addig tudomány, amíg a valóság megismerésére irányul. Amint valaki a tudományt a valóság elfogulatlan megismerése helyett előítéletek kiszolgálására fordítja, visszaél a tudománnyal, a valóság megismerésének akadályává, tudományellenessé, ellen-tudománnyá válik, és ezt a visszaélést a tudomány jelentőségének megfelelően kell megítélnünk.

A régészeti tény három lépés eredménye: tapasztalat – értelmezés – szemlélet

Pauler Ákos „Bevezetés a filozófiába” (2001) című könyvének 22. oldalán kimutatta, hogy minden tapasztalati tudomány a „tény” fogalmára épít. *De mi számít ténynek? Csak az a tapasztalati adat, amely nem áll ellentétben a már elfogadott tényekkel, s azok összességébe beilleszthető.* Ha ez nem lehetséges, akkor vagy az új

megfigyeléstől tagadjuk meg a tényminősítést, vagy hozzá kell alkalmaznunk azokat, amelyek vele ellenkeznek. Hogy melyik lehetőség vezet a helytálló megismeréshez, azt csak az értelemszerű, mindkét lehetőségre nyitott szellemiségű kutatás döntheti el. A megfigyelések, tárgyi adatok csak azáltal számíthatnak ténynek, hogy jelentést, értelmet tulajdonítunk nekik. Az értelmezéshez azonban *szemléletre* van szükség. *A régészeti tény tehát a következő lépések eredménye: tapasztalat – értelmezés – szemlélet.* Ha az adatok értelmezéséből kimarad a valóság teljesebb megismerésére irányuló értelemszerűség, akkor a tudományos módszer kisiklik, eltorzul.

A gyakorlatban alkalmazott szemlélet gyakran korlátokkal bír, ez a látóhatára: azt veszi figyelembe, ami látóhatárán belüli. A szűk látókörű szemléletet csőlátásnak is nevezik. Ugyanazok az adatok értelmezhetőek egy szűk látókörű szemlélettel éppúgy, mint egy tágabb szemlélettel. A szemlélet az, ami azt is meghatározza, melyek a fontos kérdések, és hogy milyen módon kapható szakszerű, illetve elfogadható válasz. *Csak hogy valójában nem elfogadható, hanem helytálló válaszra lenne szükség.* Így bukkanunk rá az újabb, a tárgyi értelmezést meghatározó szempontra. Itt rejlik a választóvíz a tudomány és az ellen-tudomány között: *elfogadható (és kik által elfogadható?) vagy helytálló, a valóságra irányuló, értelemszerű vizsgálódásra törekszünk?* Megelégszünk az előírt dogmával és módszerrel, és ennek fedezetében őrlünk a régi malomban, függetlenül attól, hogy helytálló-e a vélekedésünk, vagy *körültekintően, értelmeszerűen nyitottak vagyunk a tudományos kutatás fő céljára, a valóság teljesebb megismerésére? Ha helytálló vélemény megtalálására törekszünk, akkor szemléletünket a lehető legszélesebb körűvé kell tennünk a felmerülő szempontok értelemszerű mérlegelésével.*

A szkíta-hun-magyar folytonosság példája

Vegyünk egy példát: a szkíta-hun-magyar folytonosságot. Bóna István, a hun kérdés egyik hivatalosan legelismertebb szakértője szerint a mindössze 100 éven át szerepeltek a történelem színpadán: „A Volgán át Európába nyomuló hunok önálló szereplése tehát kerekén egy évszázadig tartott” (Bóna, 1993, 193. oldal). Igaz-e ez a következtetés? Bóna István módszeresen beásta magát a téma ilyenén felfogásába, és megtanulta ennek keretén belül értelmezni a régészeti tárgyakat. Azokat a kutatási eredményeket pedig, amelyek más szemlélet alapján születtek, rendszerint vagy elhallgatták, vagy nem vették komolyan, vagy megrágalmazták, s ha lehetett, lehetetlenné tették, kirekesztették. Akadálytalanul jár saját malmában a vak módszer, a tudomány belső fejlődéséből adódó változásokat is a lehetőségek szerint fékezve, lassítva, akadályozva. Hölbling Tamás nemrég kétkötetes, 700 oldalas művében felhívta a figyelmet a magyar történelemírás kiinduló alapfeltevésének hiányosságaira. Kimutatta, hogy a magyar történelemírás kiinduló alapja részben hiányos, részben téves, részben meghamisított adatokat tekint megmásíthatatlan, minden további lehetséges kutatást meghatározó ténynek. A hiányos, téves és meghamisított adatok sokszor további önkénnytől sem mentes értelmezéséből adódó téves következtetések alapvetően torz képet kényszerítenek történészeinkre. Hölbling Tamás szó szerint ezt írja: „krónikakutatásunk bő egy évszázados történetének gerince nem más, mint egy makacs menekülés középkorból örökölt őseink, a hunok elől, nélkülözve a racionalitást és a komoly módszertani elveket”.

Fodor István, a Nemzeti Múzeum volt igazgatója is állást foglalt a szkíta-hun-magyar azonosság kérdésében. A „Szkíta aranykincsek” kiállítás katalógusában 2009-ben megjelent „Rokonaink-e a szkíták?” című írásában kifejti, hogy régészeti tények sokasága jelzi a szkíta-hun-magyar régészeti tárgyak hasonlóságát, egyezését. Megírja, hogy Árpád magyarjainak a Kárpát-medencébe költözése időszakában, a VIII-X. században valóságos *szkíta reneszánsz* tört ki az eurázsiai sztyeppevidék számos pontján. Az Árpád népétől származó, VII. századi karosi övveret és a szkíta Litoj kurgánból származó, sólymot formázó aranyveret esetében is „nehéz elhinni, hogy a két tárgyat mintegy ezerszáz esztendő választja el egymástól”.

2.
Aranyveret a szkíta
Litoj kurgánból
3.
A karosi veret

1. kép: Balra a szkíta sólyom (sas, turul?) a Fekete-tenger északi partjánál fekvő Litoj kurgánból, az i.e. 7. századból. Jobbra a magyar sólyom (sas, turul?) a karosi temetőből, Árpád népének régészeti leleteiből, az i.sz. 9. századból.

A gjurovkai lószerszámdísz elemmezve Fodor megállapítja: „Gjurovka falunál olyan régészeti lelet látott napvilágot, amely arra utal, hogy a szkíták körében is élt a szarvas-vadászattal kapcsolatos hiedelem” – mint a magyarságnál, a Csodaszarvas-mondakörben.

2. kép. Balra: a gjurovkai szkíta lószerszámdísz, az i.e. 4. századból. Jobbra: hajfonatkorong Árpád népének sírleleteiből, Nyíracsa-Szentirmay Föld, Hajdú-Bihar megye, i.sz. 9. század

Fodor hozzáteszi: „E jelenetnek a kutatók sokféle magyarázatát adták.” Ebből a kétségtelen régészeti rokonságból azonban, kellő indoklás nélkül, a várhatótól ellenkező következtetésre jut: „A Hérodotosz által leírt szkíták és a mi őseink nem álltak egymással rokonságban.” Amikor ahhoz a legfőbb kérdéshez ér, ami tanulmányának címében is szerepel, és aminek igazán nagy jelentősége van, akkor a szakmai elvárásoknak megfelelő, eleve eldöntött dogmát hangoztatja. Nem valódi következtetést talál a cikk következtetéseként, hanem az előzetes elvárás alapdogmáját állítja be – félrevezetően - következtetésként. Így siklik ki a magyar történelemírás az előítéletek által előírt vakvágányra. Hiába az ordító tárgyi hasonlóság, ha a szkíták és magyarok között áll fenn, akkor, úgymond, a tárgyi bizonyítékok nem bizonyítékok. Kétségtelen, hogy önmagában, helytálló értelmezés nélkül a tárgyi bizonyítéknak nincs bizonyító ereje. A helytálló értelmezés azonban a mai kisiklott viszonyok között nem fogadható el. A történész az elfogadható tudásra kényszerül ahhoz, hogy munkája elfogadható lehessen. A kisiklott hatalmi elvárások így vezetnek a régészet és a magyar történelem kisiklására. A magyar történelem ismerete viszont életfontosságú a magyar történelem tudatos alakításához, a magyar megmaradáshoz, a magyarság kisiklásának elkerüléséhez. Ehhez pedig helytálló tudásra, helytálló értelmezésre és helytálló szemléletre van szükségünk.

3. kép. Balra: Hajfonatkorong a Felső-Tisza vidéki Bodroghözben található karosi sírból, Árpád népének hagyatékából, a 895-950-es évek közötti időszakból. Jobbra: hajfonatkorong az Alsó-Szászországi Tangendorf környéki, 16 méter magas halomsírból. Korát típusjegyek hasonlóságainak alapján - az i.sz. 3. századra teszik. Hivatalosan „legvalószínűbb” értelmezése szerint római modellek alapján germán aranyműves készíthette. De akkor miért hasonlít annyira a karosi magyar hajfonatkorongra, és a jellegzetesen hátraforduló szkíta szarvasokra?

A szkíták időhatárainak kérdése

A régészeti kutatás a tárgyi leletekre irányul, de nem merül ki a tárgyi leletek megtalálásában. A tárgyi leletek jellegzetességeiből adódóan a régészek a tárgyi leletek egy-egy korban és körzetben közös sajátosságait tekintik a régészeti kultúrák felosztásának alapjául. A történelem azonban nem a tárgyak, hanem a népek történelme. A régészeti kutatás hivatása a történelem alaposabb megismerésének lehetővé tétele. A régészet természetes alapkövetelménye, hogy minden lehető esetben meghatározza, hogy a tárgyi leletek, régészeti kultúrák melyik néphez

köthetők. Ezt az alapkövetelményt azonban – úgy tűnik, érdeklődés hiányában, vagy ellentétes irányú érdekek hatására - a szkíták esetében mindmáig nem érvényesítették, mert nem vizsgálták meg a szkíta történelem időhatárait. Pedig ez, mint az alábbiakból látni fogjuk, nem lehetetlen.

Kiket neveznek ma szkítáknak? A történelemben a szkíta elnevezés az ókori görögöktől ered. Hérodotosz megírja, hogy a görögök által szkítának nevezett nép saját nyelvén magát *szkolotá*-nak nevezi. A *szkolota* népnévben az sz, k és l mássalhangzók a meghatározóak, és ezek ugyanazok, ugyanabban a sorrendben, mint a *székely* népnévben. A székelyek a régészeti tények szerint (Orbán Dezső-Grandpierre Atila: Fejezetek a székelység őstörténetéből) őshonosak a Kárpát-medencében, több, mint ötezer éves múltta tekinthetnek vissza. Miért állítja a hivatalos történelemtudomány mégis olyan sokszor, hogy a szkíták kora mindössze 300 évre, az i.e. 8.- i.e. 5. századig terjed (Kemenczei, 2002, 67)?

Ennek alapvetően két oka van. Az egyik az, hogy a szkítákat illetően az ókori görög írásos feljegyzéseket tekintik kiinduló alapnak. Az ókori görög írásbeliség azonban, ahogy azt általában értik, csak az i.e. 8. században jelent meg. Ha mégoly hibásan is az első görög írásos feljegyzés korához kötik a szkíták korát, akkor a szkíták eleve nem lehetnek az i.e. 8. századnál régebbiek. Ez az eljárás azonban önkényes és téves, mert a görög írásbeliség megjelenése nem áll oko-okozati kapcsolatban a szkíta történelem kezdetével.

A másik ok, ami miatt a szkíták korát az i.e. 8. századra teszik, az, hogy kiragadtak egy mellékes adatot a szkítákról írt, az időszámításunk előtti első évezredből származó feljegyzésekből, és ezt minden másnál fontosabbnak tekintették a szkíták mibenlétére vonatkozóan. Ez a kiragadott tulajdonság a vas használata. Ahogy Bakay Kornél írja „Őstörténetünk régészeti forrásai” című művében, a mai régészet megállapítása szerint a szkíta-szaka kultúra legfontosabb ismertetőjegyei közé tartozik a vas elsődlegessége. A régészeknek kapóra jött ez a szempont, hiszen könnyű megállapítani, hogy egy tárgy vasból készült-e vagy sem. Így aztán akárhány vasból készült szkíta tárgynak is van minden részletre kiterjedően pontos megfelelője bronzból és/vagy rézből, azt már nem tekintik szkíta eredetűnek. Ez pedig egy elfogadhatatlan eljárás. Ennek alapján ugyanis az utóbbi évtizedek alatti magyarság számtalan sok régészeti kultúrára osztható fel, például a rádió nélküli és a rádió utáni népre. Ha ezt a mellékes tulajdonságot, a rádió létét tesszük a nép meghatározó tulajdonságává, és csak azokat nevezzük magyarnak, akiknek lakásában található rádió, akkor régészetileg jól használható módszert kapunk, de a valóságtól messze távolodunk. Hasonló a helyzet a szkíták esetében. Mivel hivatalos vélemények szerint a vaskorszak is éppen az i.e. 8. századtól indul (Kemenczei, 2002, 67), az i.e. 8. századi szkítákat sikerült leválasztani az i.e. 9. századi és az összes korábbi korban élt szkítákról. Oszd meg és uralkodj! Úgy tűnik, ez a történelemírás egyik fő szempontja, különösen, ha a szkítákról (helyesebben: szkolotákról, székelyekről, magyarokról) van szó.

Kétszeresen hibás, kimutathatóan téves alaptól indulnak ki a régészek már a szkíták mibenlétének értékelésekor is. Pedig nem kerülne sok fáradságba figyelembe venni az alapvető történelmi tényeket. Itt, ebben a régészetről szóló fejezetben csak egy történelmi tényt említünk meg. Maguk az ókori görögök a szkítákat gyakran az emberiség legősibb népének tekintették. Lehetetlen tehát, hogy a szkíták a görög nép

fennállásának egy olyan, viszonylag késői korszaka körül jöttek volna létre, mint az i.e. 8. század. A görög krónikaíró, Justinus „Világkrónika” című művében ezt írja: „*A szkítákat mindig a legrégebb népeknek tartották*, bár a szkíták és egyiptomiak között hosszú időn át folyt a vetélkedés eredetük régisége felől...az érvek legyőzték az egyiptomiakat, és régebbi népnek mindig a szkítákat tekintették” (22-24.o. Helikon Kiadó, 1992). Az egyiptomiak eredete legalább i.e. 3100-ig terjed. A történelmi feljegyzések alapján a szkíták történelme minden bizonnyal az i.e. 4. évezred előttre nyúlik vissza.

Az Ősi Európa szkíta-hun-magyar folytonossága

A Kárpát-medencében bontakozott ki az i.e. 5700-es években az a régészeti kultúra, amit fazekasságának jellegzetes díszítőelemeiről vonaldíszes kerámia műveltségnek neveznek¹. Európa a Kárpát-medencei vonaldíszes kerámia népének köszönheti a földművelésen kívül, többek között, a házépítés, a temetkezés, a kifinomult fazekasság, a magas színvonalú kömegmunkálás tudományait. A fémművesség szintén a Kárpát-medencéből ered (Kapu 2015.03, A Kárpát-medence ásványkincsei és a fémművesség eredete, 42-45). A Kárpát-medence őslakossága hozta létre az emberiség első írását (Merlini 2008, Lazarovici 2009, Haarmann 2011, Haarmann 2013: https://www.youtube.com/watch?v=gyEcUR_wnsU). Nem véletlen a műveltség sok ágának térbeli és időbeli egybeesése, hiszen nem fordulhat elő, hogy egy magasműveltség különböző ágait egymástól elszigetelt népek hozzák létre az egységes magasműveltséghez szükséges tudás és szemlélet hiányában.

Az emberiség első civilizációja, amelyet Ősi Európának neveznek, itt a Kárpát-medencében fejlődött ki, és nem Mezopotámiában, se nem Anatóliában. Döntő jelentőségű lenne tehát az egész emberiség számára, hogy megtudjuk, melyik néphez köthető e magasműveltség. Elgondolkodtató módon azonban erre mindmáig, úgy tűnik, kísérlet sem történt. Pedig ennek nem lehet elvi akadálya, hiszen az emberiség első magasműveltsége minden más kultúránál nagyobb jelentőségű, messzehatóbb és tartósabb hatást gyakorolt az emberiségre. Egy hasonlattal: olyan a helyzet, mintha az egyiptomi kultúrát régészeti jellemzők alapján a múmiák műveltségének neveznék, és senki nem gondolna arra, hogy ugyanarról a népről van szó, mint amelyik a piramisokat építette, amelyik hieroglifákkal írt, és amely több ezer éven át egyiptomi népként volt ismeretes.

Európa első magasműveltsége, a vonaldíszes kerámia kultúra a Kárpát-medence területéről indult ki i. e. 5700 körül, mégpedig nem egyszerűen a kultúra terjedt el, hanem a népesség, mégpedig kis csoportokban kivándorolva. A Rajnához pl. i.e. 5500 körül érkezett meg. A vándorlók többsége magas tudással bíró fiatal nő. Ez a tény a korabeli Kárpát-medencei társadalom anyaelvű jellegére éppúgy utal, mint a kimagaslóan magas tudás meglétére. A nők kiemelkedő szerepe a tudományos és vallási életben az emberiség történelmében egyedülállóan a szkíta kultúra jellemzője

¹ Ezt a műveltséget gyakran egy feltételezett, Anatóliából beáradó népességgel hozzák összefüggésbe. Ahogy Bakay Kornél kiváló régészünk is említi, Jens Lüning német régész szerint a kovakő-készlet elemzésének tükrében a régészet nem támasztja alá az anatóliai bevándorlást. Harald Haarmann és Joan Marler 2011-ben régészeti tényekre támaszkodva mutatták ki, hogy a Kárpát-medencei őslakosság fejlesztette ki a mezőgazdaságot. Az anatóliai hatás szerepet játszott ugyan, de nem ez volt a meghatározó.

(Davis-Kimball, 2001, 243). Így tehát már ezen régészeti tények alapján is felsejlik, hogy melyik népről lehet szó: a (görög eredetű nevén) szkítákról, ugyanarról a népről, amely az ókori történészek szerint az emberiség legősibb népe.

600 évvel a „vonaldíszes kerámia” népéhez köthető, nyugatra indult kultúra-átadás után, i.e. 5100 körül keletre is megindult a Kárpát-medence népének kirajzása. Ezúttal azonban, figyelemre méltó módon, nem 10-20 fős csoportokban, hanem milliós nagyságrendben. Ennek oka, mint kimutattuk (Grandpierre Atilla: A szkíták székely eredete), az volt, hogy a székely-szkíta népnek bölcsője, elsődleges őshazája a Kárpát-medence, szélesebb értelemben pedig az eurázsiai síkság. E hatalmas népesség kirajzása nyomán a Kárpát-medencétől az Urálig, majd a Csendes-óceánig terjedő hatalmas körzetben megerősödött a népi folytonosság és az egységes magaskultúra új, a Kárpát-medencében született vívmányokkal egészült ki. Régészeti szempontból ezt a körzetet, ráadásul időben is többszörösen különválasztva régészeti kultúrák sokaságára osztják fel. Temetkezésük módja után jogarhordozóknak nevezik őket, ugyanis feltűnően gyakran találhatók e körzetben jogarak a sírokban. A jogarak azonban királyi felségjelvények. Régészeti tény, hogy ez a nép királyi felségjelvényekkel temetkezett. Ez a tény pedig több, mint elgondolkodtató.

Hogyan lehet egy népben ennyi királyi rangú személy? A történelemből egyetlen ilyen népcsoport ismeretes: a királyi mágusok ősnépe (Grandpierre Atilla: Királyi mágusok ősnépe: a magyar). A királyi mágusok az emberiség ősnépe, amelynek utódai név szerint királyi népekként ismeretesek. Egyetlen népcsalád bírta a királyi jelzőt: a királyi szkíták közismertek. Hérodotosz IV. könyvének 11. szakaszában ismerteti azt a hagyományt, amely szerint a kimmerek népe két népből állt, ezek egyike a királyok, a másik a nép. A kimmerek a szkíták nyugati ága. Sztrabón „Germania, Getica, Sarmatia” című térképén (lásd 4. kép) látható a *basileii iazyges*, vagyis a királyi jászok, akik a szarmaták egyik ága. Sztrabón könyvében (7.3.17) megemlíti a *basilii urg*-ok (királyi urg-ok) népét ugyanott, ahol a királyi szkítákat említik más kortárs történelemírók. Ahogy az Hamilton 1854-ben angol nyelven megjelent szó szerinti fordításából, és az 1977-es magyar „fordítás” összevetéséből kiderül, a magyarra fordító valamilyen itt beavatkozott Sztrabón szövegébe, önkényesen közbeiktatott egy „és” szócskát, hogy úgy tüntesse fel, mintha Sztrabón két különálló népről írt volna, egy „királyi” nevű népről és egy másik, „urg” nevű népről. Bizonyára komoly oka volt a magyarra fordítónak, hogy eltérjen Strabón szövegétől, a *királyi urg*-ok rovására. *Kik ezek a királyi urg-ok?*

4. kép. Délkelet-Európa térképe Sztrabón (i.e. 64-i.sz. 23) ókori görög földrajztudós Geographica című művéből. A „Basilii Iazyges” névvel jelölt nép a királyi jászok népe. Sztrabón könyvének 1977-es kiadásában a 323. oldalon így sorolja fel a Boristhenes (Dnyeper) és az Istros (Duna) között élő népeket: először jön a geták pusztasága, azután következnek a tyregeták, utánuk a sarmata iazygok s az ún. basileiosok („királyiak”) és az urgiosok”. Hamilton 1854-es, szó szerinti fordításában a 470. oldalon azonban így szerepel ugyanez a rész: „between the Dnieper and the Danube, the first portion is the Desert of the Getae, then comes the Tyregetae, after them the Jazyges Sarmatas, and the Basilii, who are also called Urgi” (Bohn’s Classical Library, the Geography of Strabo, literally translated, with notes. The first six books by h. C. Hamilton, esq. The remainder by W. Falconer, M.A., late fellow of Exeter College, Oxford. London: Henry G. Bohn, York street, Covent Garden.) Vajon miért kellett a „Basilii, who are also called Urgi”, azaz „Basilii, akiket urgoknak is neveznek” helyett a magyar szöveget „basileiosok („királyiak”) és az urgiosok”-ra fordítani?

A görögök a neveket gyakran megváltoztatják a betűk felcserélésével – írja Sztrabón (i.e. 64-i.sz.23), az egyik legmegbízhatóbb görög történétíró. Nicephorus Gregoras „Byzantinae Historiae” c. művének második könyvében meg is jegyzi, főképp a görögöket terheli és nem alap nélkül azon vád is, hogy ők a nemzetek neveit görög formára csigázva egészen elferdítették. A magyarokat az Árpád-korabeli orosz krónikák rendszerint ’ugri’ néven említik. Priszkosz rétor i.sz. 463 körül számol be arról, hogy egyes *hun* népek, a szaragurok, *ugorok* és onogurok követséget küldtek Bizáncba. Az *ugor nép* tehát *hun nép*. Jordanes i.sz. 551 körül *hunugur*-okról ír, akik a fordító szerint a *magyarok* ősei is lehetnek (Kiss Magdolna, 2004, Iordanes: Getica, 115). Ezeket a *hunugurokat* gyakran azonosítják az Atilla halála (i.sz. 453) utáni hun korszak onogurjaival. Az *ugor*-ok tehát kétségtávol egy, a történelemben jól ismert, a magyarokkal sűrűn kapcsolatba hozott hun népet jelentenek, azt a népet, amelytől a magyar nép *hungár* népnévét eredeztetik. Nicole Petrin 2008-ban megjelent

tanulmányában alátámasztja, hogy a Sztrabón által 'basillii urgi' (királyi urgok) néven említett nép a magyarságot jelzi.

Vessünk most egy pillantást a térbeli és időbeli viszonyokra. Hol élt a jogarhordozó, királyi nép, és mikor? A jogarhordozók az i.e. 5100-tól terjedő 3 évezreden át a Kárpát-medencétől az Urálig (5. kép), ugyanott, ahol a kimmereket és szkítákat emlegetik a görög történetírók. Ennek a térségnek ebből a korszakából rengeteg régészeti kultúra ismert.

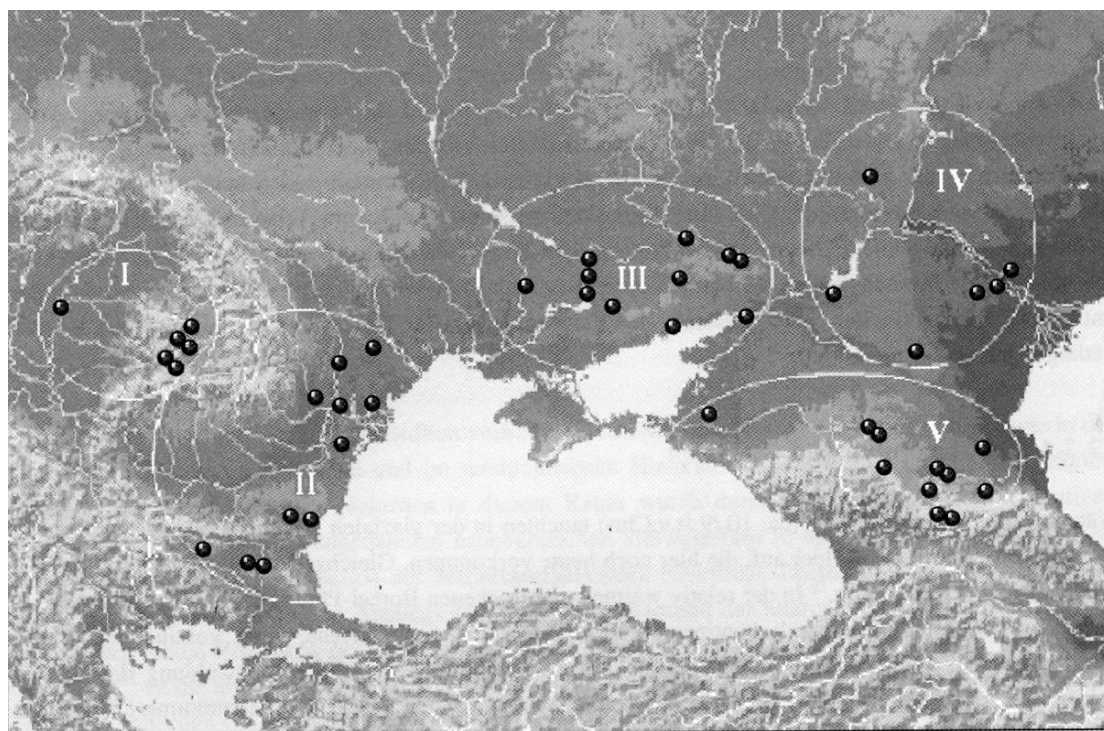

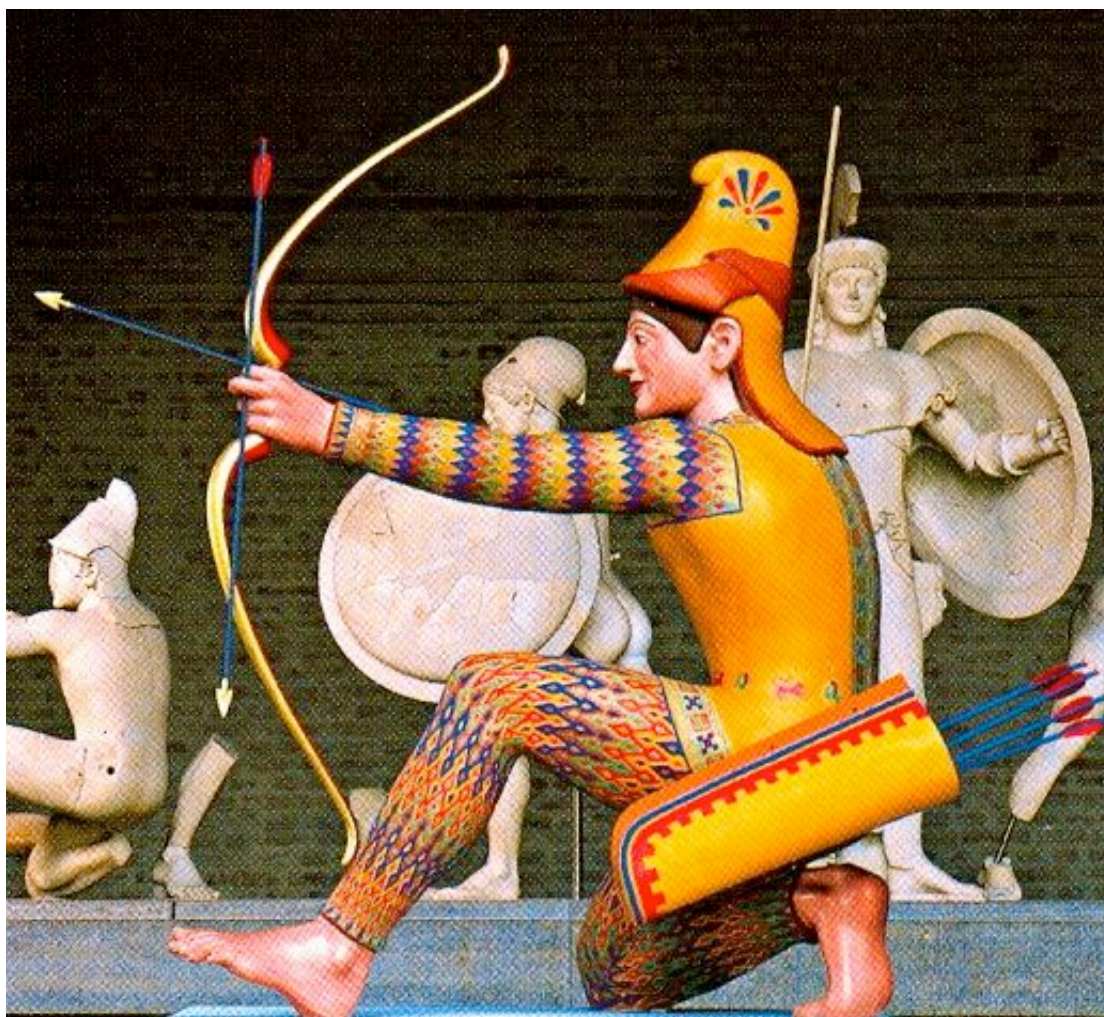
Abb. 1 Verbreitungsgebiet der frühen Ockergräber. I: Karpatenbecken; II: Nordwestpontische und westpontische Zone; III: Nordpontisch-azovsche Zone; IV: Volga-kaspische Zone; V: Nordkaukasus.

5. kép. Blagoja Govedarica hamburgi régész-professzor „Zeptertrager – Herrscher der Steppen” című, 2004-ben megjelent könyvének 1. ábrája. A jogarakkal temetkező, sírleleteit vörös okkerfestékekkel ellátó nép az I. Körzetből, a Kárpát-medence Erdély-Felső-Tisza vidékéről bocsátott ki hatalmas néphullámot i.e. 5100-tól, amely benépsítette a II, III, IV és V-ös körzeteket.

A régészeti kultúrák szerinti jellemzés leggyakrabban minden lehető módon szétválasztja egy adott nép korszakait és tájjelegű hagyományait különböző tárgyai szerint. Ha a népre magára vagyunk kíváncsiak, akkor fordítsuk a figyelmünket inkább a hosszabb távú, évezredekken át tartós régészeti jellemzőkre! A Kárpát-medencétől az Urálig terjedő hatalmas körzetben legalábbis i.e. 5000-től több, mint ötezer éven át az itt lakó nép hatalmas, a hun üstökkel lényegében megegyező fém-üstöket készített. Mivel az ilyen jellegű hatalmas fém üstöket Bóna István is a hunok kizárólagos népjelzőjének tekinti, szükségképpen arra a következtetésre kell jussunk, hogy a Kárpát-medencétől az Urálig terjedő hatalmas körzetben legalábbis i.e. 5000-től több, mint ötezer éven át az itt lakó nép a hun nép volt. De vegyünk most figyelembe egy másik hosszútávú régészeti jellemzőt – ez már a harmadik a nők

kiemelkedő szerepe és a hun üstök után. A Kárpát-medencétől az Urálig terjedő hatalmas körzetben legalábbis i.e. 5000-től több, mint ötezer éven át az itt lakó nép halomsírokat (kurgánokat) épített. A halomsírok újabb régészeti tények, amelyek bizonyítják azt az ötezer éves folytonosságot, ami alapján kijelenthető, hogy a Kárpát-medence jogarhordozó népe megegyezik a szkíta és hun néven ismert néppel. Vegyünk egy negyedik régészeti szempontot, a fazekasságot. A Kárpát-medencétől a Fekete-tenger északi partjáig terjedő hatalmas körzetben legalábbis i.e. 5000-től több, mint kétezeröttszáz éven át az itt lakó nép létrehozta a világszinten kiemelkedő Erősd-Kukutyin-Tripolje műveltséget, melyet fazekasedényeik és díszítéseik alapján állapítottak meg. E díszítések jellemzője többek között a spirál-jelkép, az Életfa, és azok a jelek, amelyeket rokonságba hoztak székely rovásírással. Natalie Taranec, az ausztráliai Sydney-beli Powerhouse Museum munkatársa megállapította, hogy ez a civilizáció i.e. 2 400 körül nem tűnt el, csak átalakult: felolvadt olyan közösségekben, mint az akkori kimmereké és szkítáké. Újabb régészeti bizonyíték ez a Kárpát-medencétől az Urálig terjedő hatalmas körzet több, mint ötezer éves népi folytonossága mellett. Az i.e. 5. évezredtől ez a nép itt ebben a körzetben találta fel a lovasíjász életmódot. A lovasíjász népeket név szerint ismerik az ókori történetírók: a szkíták, hunok avarok és magyarok. Ha a lovasíjászatot a vas használatánál alapvetőbb népjelzőnek tekintjük, akkor az i.e. Erdélyből kirajzó jogarhordozó nép a szkíta-hun-magyar néppel azonos.

A Kárpát-medencétől az Urálig terjedő hatalmas körzetben legalábbis i.e. 5000-től több, mint ötezer éven át az itt lakó nép viseletének a jogarak melletti másik jellemzője az a csúcsos süveg, ami az i.e. 5500-as években a Kárpát-medencében bukkan fel, az ókorban szkíta süveggé váló híressé, és örzi folytonosságát egészen a Rákóczi kurucáig és tovább, dacára annak, hogy a pápai legátus betiltatta a csúcsos süvegek viseletét, mert abban az időben ezt még a napimádás jelvényének tartották. Bogdán István „Régi magyar mesterségek” című könyvében megírja, hogy a süveg már Árpádék visszajövele előtt öltözetünkhöz tartozott. Nem is közönséges tartozékként. Árpád korában a magyar süveget ismertté tettük Európa jókora területén. Süvegünk divatot teremtett. Nemcsak a világiak, hanem egyházi személyek is fejükbe nyomták. Ratherius, lüttechi püspök, 934-ből való művében, korholván az egyháznagyok hiúságát, emigyen írt: „Továbbá pedig látod, hogy egyesek a köpenyt a paláستtal, a pásztorbotot a jogarral, a papi kalapot pedig a magyar süveggel cserélik fel.” A szkíta mágusok aranysüvegei az i.e. 2.-1 évezred Eurázsia régészeti leletei közül is kiemelkedő jelentőségűek lásd Grandpierre K. Endre-Grandpierre Atila: *Atila és a hunok, A szkíta-hun-magyar folytonosság* című könyvünket). A szkíta süveg is maradandó divatot teremtett: a „fríg” sapka (jellemző, hogy az angolban a süveg-re nincs külön szó) a Napisten és a szabadság jelképeként vált az európai történelemben is híressé (6. kép). A varázslók, mágusok viseletének mind a mai napig egyik elengedhetetlen kelléke a szkíta-szkolota-székely-magyar eredetű csúcsos süveg.

6. kép. Párizs királyfi, a trójai Priamus király fia, aki elnyerte a spártai király, Tündareusz Heléné nevű leányának kezét. Viselete a jellegzetes szkíta viselet: csúcsos süveg Nap-jelképpel, íj, tegez, nadrag.

Hosszútávú régészeti tények sokaságát tekintettük át a Kárpát-medence és keleti szomszédsága tekintetében az i.e. 5100-as évektől napjainkig. Ezek a tények egymástól függetlenül mind azt jelzik, hogy ebben a hatalmas körzetben népi folytonosság állt fenn. Tekintve, hogy ezek a régészeti tények egymástól függetlenek, egymás bizonyító erejét olyan mértékben megerősítik, hogy ezt már nem lehet figyelmen kívül hagyni az ésszerűség elvének megsértése nélkül. S ha mindez még nem lenne elegendő a jogarhordozó, a királyi, a nőtisztelő, a királyi ugor, a hunugor nevet viselő, a lovasíjász, a hun fém-üstöket készítő, fazekastermékeit Életfával díszítő, a székely rovásírással író, a csúcsos süveget viselő, szkíta, hun és magyar nép azonosságáról, akkor lássuk most a történelem egyik legjelentősebb régészeti feltárását, a tordosi leletek felfedezését, Torma Zsófia munkásságát új fényben!

Torma Zsófia és a Kárpát-medencei őstudás folyamatossága

Torma Zsófia 1875-ben fedezte fel a tordosi leleteket, azt a több, mint 10 ezer tárgyat, amelyeken az emberiség első írásjelei és a kor leggazdagabb jelképrendszere látható. Erre a jelképrendszerre mindmáig nem fordítottak kellő figyelmet. Pedig érdemes lett volna, hiszen azon túl, hogy mindazt, amit azt azóta eltelt 140 évben az ősi európai civilizáció létéről felfedeztek, lényegében már Torma Zsófia felvetette és a ma

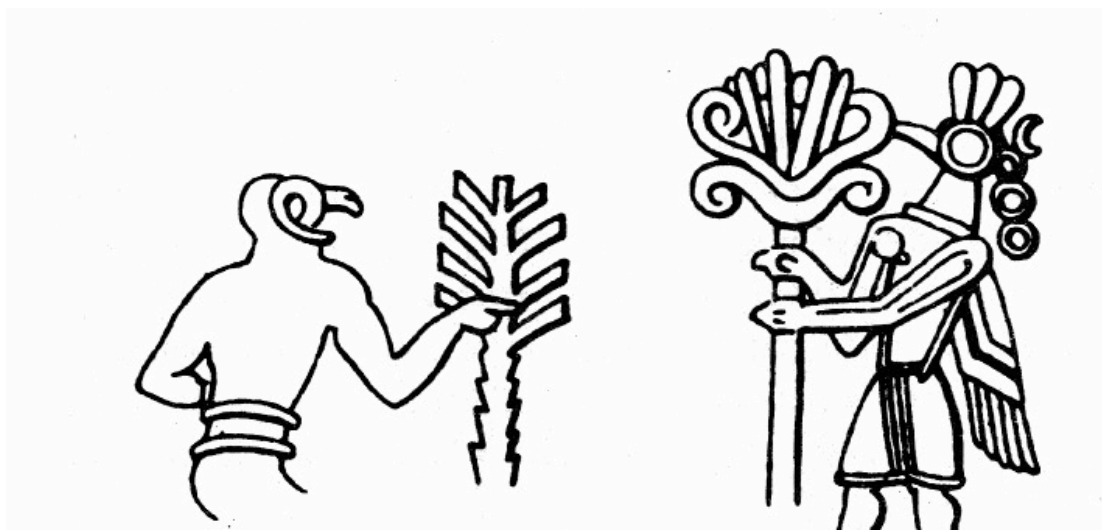
ismertnél gazdagabb leletanyaggal alátámasztotta, Torma Zsófia még az ősi kultúra tartalmi lényegét is megragadta, mert felismerte, hogy a Kárpát-medence őslakosságának, *a tordosi népnek életében a csillagászat játszotta a központi szerepet éppúgy, mint a mai székely-magyarok népszokásaiban*. 1894-ben németül megjelent „Ethnographische Analogien (Néprajzi összehasonlítások)” (magyarul „Sumér nyomok Erdélyben” címmel látott napvilágot) bemutatja azokat a tordosi leleteket, amelyek azt bizonyítják, hogy *az ősi Kárpát-medence népének életében, népszokásaiban, vallásában a Világegyetem, a Nap, a Hold és a csillagok központi szerepet játszottak*. A tordosi leletek tanúsága szerint a Kárpát-medence ősnépe ismerte az Oroszlán, Skorpió, Rák csillagképeket és jelképeiket. E nép ismeretei tehát korántsem állottak olyan távol csillagászaink tudásától - tette hozzá ehhez Torma Zsófia. Nemrég Németh Zsolt ugyanerre az eredményre jutott a Kárpát-medence ősi építészetének vizsgálatával. Könyveiben (*Fénytemplom a Kis-Somlyón - A csíksomlyói Salvator-kápolna titka*, és *A Kárpát-medence legkülönlegesebb Árpád-kori templomai*) kimutatta, hogy *az Árpád-kori és előtti Kárpát-medencei őslakosság építészete sokezer éves, az i.e. 4000-5000 évekre visszanyúló, rendkívül magasszintű csillagászati tudás alapján épült*. Az a tény, hogy Európa közepe jár az élen csillagvártakban, megerősíti az ősi csillagászat helybeli folytonosságát, legalább hétezer éves voltát és továbbélését. A bronzkorban és a korábbi ősidőkben a csillagászat a mágusok tudománya volt.

Torma Zsófiát a tordosi leletek alapos vizsgálata vezette arra a következtetésre, hogy az ősi Kárpát-medence népe istenként tisztelte a Napot, a Holdat, a bolygókat és a csillagokat. A Kárpát-medence jogarhordozó, tordosi népe ismerte a csillagképeket. Ismernie kellett, mert a tordosi leleteken talált jelképek ezt egyértelműen és sokszorosán igazolják. Itt csak érzékeltetni tudjuk a bizonyítékokat.

A Nap az év folyamán az égi egyenlítőn végig látogatja az állatövi csillagjegyeket. Amikor a Nap és bolygói az egyes állatövi csillagjegyekben tartózkodnak, magukra veszik az állatkör jegyeit. Ezzel az elképzeléssel magyarázható az, hogy miért öltöttek magukra a papok az állatöv jegyének megfelelő állatfejes jelmezeket, ha képviselni akarták a Napot vagy a bolygó-isteneket. Ezt a gondolatot jelképezik *a tordosi leletekben talált fedeles arcurák*, mely edényekben a különböző vallási szertartások alkalmával a papok áldozati ajándékot vittek a Nap és a bolygó-istenek számára (ld. 7. és 8. képeinken). Az edények födeleit azon isten ismertetőjegye jelzi, amelynek az ajándék éppen vitetett.

7. kép. Torma Zsófia Tordos-i leleteiből származó állatfejes isten-ábrázolás jelképezi a Nap útját az égen, és belépését az Állatöv egyes csillagképeibe (Torma Zsófia).

8.kép. Babiloni leletek állatfejes isten-alakokkal jelképezik a Nap égi útját az Állatöv (a Zodiákus) csillagképeiben (Torma Zsófia, Sumér nyomok Erdélyben, 1973, Buenos Aires, 107.o.).

Összefügg ezen kultusszal a farsangi felvonulás, midőn a mulatók különböző állatok fejét feltüntető álarcokat kötnek képükre. Így őrződnek meg ősi vallásos hagyományok akkor is, ha eredeti értelmük már jórészt feledésbe merült. Karácsony estéjén a csillagozás során körbejáró gyermekek fénylő csillaga is olyan idetartozó emlék, amelyet Torma Zsófia megtalált a tordosi leleteken. Erdélyben a napimádás folytonosságának világos kifejezése, amikor karácsony ünnepén tizenkét ifjú alkalmi díszruhában táncolja a körtáncot. A körtáncot régebben a világtengelyt jelképező árboczrúd tetejére helyezett kerék mint Nap-jelkép körül járták, különböző táncmozdulatokban zeneszó mellett körben forogva. A körtánc a Nap, a Hold és a bolygók forgásának utánozt előadása volt. A régi magyar körtánc és székelyeink csürdöngölője a napimádásra visszavezető vallásos táncnak továbbélő folytonosságai – írja Torma Zsófia.

Erdélyben karácsony napján ősi szokás szerint az ifjú magára ölt egy díszes térítőkből összevarrt, földig érő álruhát; a mely egy fából faragott szarvas-agancsos madárfej alakú álarchoz van erősítve. Neve e csodaszörnynek „Tarka”, e ruha alatt aztán zeneszó mellett ugrál s madárfej-csőrével ide-oda kapkod elnyeléssel ijesztvén az őt bámuló gyermekeket. Eszünkbe juttatja ez a népies szokás Szaturnusz legendáját, midőn Kronosz, az idő istene saját gyermekeit az éveket, hónapokat és napokat magába kebelezi. Az időszámításunk előtti évezredek mélyén gyökerezik a karácsonyi búza, lucabúza, Adonisz-kert néven ismert népszokás, amely az ókorban a Kárpát-medencétől Észak-Indiáig elterjedt. Torma Zsófia kimutatta, hogy ez a népszokás már a tordosi kultúrában megvolt (lásd 9. képünkön).

9.kép. Adonisz-kert, magyarul lucabúza, a magyar karácsonyi népszokások egyik eleme.

Egyes jelenségek, hasonló vonások nem mértékadóak, mert nagyon gyenge támpontot nyújtanak a népek közös eredetére vonatkozóan. Ha azonban a leletek azonossága olyan sokféle módon, ráadásul olyannyira hasonló csoportokban, és olyannyira hasonló formában jelentkezik, mint Torma Zsófia több, mint 10 000 lelete esetében, akkor minden kétséget kizáróan felismerhető az a tény, hogy a leletek készítői, alkotói teljes mértékben azonos eszmék hatására cselekedtek és hogy ezelnék a művészeknek, vagy mesterembereknek egymáshoz tartozása, népeiknek faji azonossága ezen az alapon tekintve nem okozhat kételyt.

Figyelemre méltó, hogy Torma Zsófia munkásságáról korának legnagyobb régészei is nagy elismeréssel nyilatkoztak (lásd Madarassy Enikő-Friedrich Klára: Tanulmány Dr. Torma Zsófiáról – az első tudományos módszerrel dolgozó magyar régésznőről, a TORDOSI kultúra felfedezőjéről). Hampel József régész, a Nemzeti Múzeum munkatársa, aki főcenzorként tudott dönten afelől, mi számít elfogadhatónak és mi nem, Torma Zsófia kéziratban maradt 2500 rajzzal gazdagított főművéről és egyéb tanulmányairól kijelentette: „Azok közzétételre nem alkalmasak!” Más szóval: az ilyen tények Hampel régészeti főcenzor számára nem elfogadhatóak.

Tárgyi leletek és szemlélet a régészetben

A szemlélet a régészetben alapvető szerepet játszik. Ez az oka annak, hogy az adatok, tények más és más rendbe szervezhetők. Az önkényes szemléletek, amelyek előítéletek alapján csak bizonyos adatokat és összefüggéseket vesznek figyelembe, csak a lehető legszélesebb szemlélet, körültekintő és értelemszerű szempontok alapján haladhatnak meg.

Torma Zsófia munkásságának sorsában fájóan tetten érhető, ahogy a szűkebb látókörű szemlélet a rangos nemzetközi szakmai elismeréseket arató tényeket is képes nemcsak figyelmen kívül hagyni, és a rendelkezésre álló eszközökkel kirekesztésére és ellehetetlenítésére törekszik. 1961-ben Nicolae Vlăssă, a tatárlakai korongok feltárója, az akkori Kolozsvári Egyetem professzora azt nyilatkozta, hogy a kézirat létezik, bár foszladozóban van és a ceruzarajzok el vannak halványodva, de a Kolozsvári Egyetem tervezi kiadását. A történelem egyik legnagyobb régészeti felfedezését részletesen ismertető hatalmas munka, Torma Zsófia „Dácia a római foglalás előtt” című főművének kézírata azonban mindmáig kiadatlan maradt.